

Wczesnonowożytnie strzemię ze Słodkówka, pow. stargardzki

Andrzej Janowski

Szczecin

a.janowski@iaepan.szczecin.pl

Abstrakt

Tekst prezentuje znalezisko żelaznego strzemienia z okolic Słodkówka. Zabytek jest nieznacznie uszkodzony. Sposób wykonania i zdobienia przedmiotu pozwala na jego datowanie na I. połowę XVI w.

Abstract

The text presents an iron stirrup find from the area of Słodkówko. The artefact is slightly damaged. The way the find was made and decorated allows to date it at the first half of the 16th century.

Słowa kluczowe

Słodkówko, wczesny okres nowożytny, strzemię

Keywords

Słodkówko, early modern times, stirrup

W sierpniu 2015 r. do zbiorów MAH w Stargardzie przekazane zostało strzemię znalezione przypadkowo na polach między Słodkówkiem a Słodkowem, gm. Suchań, woj. zachodniopomorskie (nr inw. MS/A/323) (ryc. 1).

Przedmiot wykonano z kutej taśmy żelaznej. Wysokość całkowita strzemienia wynosi 167 mm, a jego maksymalna szerokość 125,5 mm. Kształt zabytku zbliżony jest do wydłużonego półowalu, z kwadratowym wypustem w górnej partii. Wypust ten (o wymiarach: szerokość 27 mm, wysokość 24,3 mm, głębokość 24,1 mm) pełnił rolę zawieszki do zamocowania puśliska. W tym miejscu zabytek jest uszkodzony – widoczne ślady wyłamania jakiegoś elementu – zapewne niewielkiej pionowej ozdobnej płytki osłaniającej front zawieszki. Ramiona kabłąka mają zmienną szerokość – rozszerzają się ku dołowi. Przy zawieszce taśma ma szerokość 23,1 mm i grubość 3,9 mm, a przy stopce odpowiednio 62 mm i 4,2 mm. Stopka płaska i ażurowa, także jest uszkodzona. Zachowały się jedynie dwa centralne, proste pręty o przekroju owalnym (6×5,5 mm i 5,3×4,6 mm). Brak, najpewniej dwóch, prętów skrajnych – miejsca,

w których się odłamały są czytelne. Miały one zapewne kształt łukowaty i pogłębiały stopkę, tworząc pewniejsze oparcie dla stopy jeźdźca. Szerokość stopki wynosi 116,8 mm. Boczne płaszczyzny ramion kabłąka są zdobione kanelurami, biegnącymi do $\frac{3}{4}$ wysokości ramion, a powyżej ornamentem rytych linii. W dolnej partii kanelur znajdują się otwory o średnicy 3,3 mm, umożliwiające przywieszenie dodatkowych elementów ozdobnych lub dźwiękowych. Waga strzemienia wynosi 318 g.

Forma strzemienia i zastosowane zdobienia wskazują na powstanie tego zabytku w okresie nowożytnym, choć okazy z ażurową stopką sporadycznie odnaleźć można już w materiałach starszych¹. Analogie z obszaru zachodniej i południowej Europy pozwalają dość precyzyjnie umieścić moment powstania strzemienia ze Słodkówka w 1. połowie XVI w. Zbliżony sposób uformowania ramion kabłąka odnajdujemy przy strzemionach datowanych na około 1510 r.², a także nieco młodszych okazach hiszpańskich datowanych na lata 1520-1530³, węgierskich z lat 1510-1540⁴, oraz włoskich z lat 1500-1550⁵ czy angielskich z połowy XVI w.⁶ Podkreślić należy w tym miejscu unikatowość znaleziska ze Słodkówka. Strzemiona tego typu są bowiem znaleziskiem niezwykle rzadkim i prawie na pewno okaz ten jest importem zachodnioeuropejskim. Kanelury na ramionach kabłąka nawiązywały do sposobu wykonania tzw. zbroi maksymiliańskiej charakterystycznej dla XVI w., która wyewoluowała na obszarze północnych Włoch, a następnie rozpowszechniła się na obszarach zaalpejskich, zwłaszcza w Niemczech⁷.

Bibliografia

- Boeheim W. 1890. *Handbuch der Waffenkunde*. Leipzig.
- Ffoulkes Ch.J. 1916. *Inventory and survey of the Armouries of the Tower of London 1*. London.
- Grancsay S.V. 1955. *A Loan Exhibition of Equestrian Equipment from the Metropolitan Museum of Art*. Louisville.
- Kalmár J. 1971. *Régi magyar fegyverek*. Budapest.
- Krzyszowski A., Michalak A. 2008. XVII-wieczny depozyt przedmiotów metalowych z okolic Skąpego koło Świebodzina. *Archeologia Środkowego Nadodrza* 6, 161-184.
- Marek L., Bis W. 2013. Elementy uzbrojenia ochronnego z królewskiego arsenału w Tykocinie z drugiej połowy XVI-początku XVII w. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 61(4), 529-559.
- Zschille R., Forrer R. 1896. *Die Steigbügel in ihrer Formen-Entwicklung*. Berlin.

¹ Por. Krzyszowski, Michalak 2008, 170, tu starsza literatura.

² Boeheim 1890, 200, Taf. 223.

³ Zschille, Forrer 1896, 22, tabl. IX.1-4.

⁴ Kalmár 1971, 348, kep. 31.b.

⁵ Grancsay 1955, kat. 135.

⁶ Ffoulkes 1916, 211, nr 137-138.

⁷ Marek, Bis 2013, 532-533, tu starsza literatura.

Ryc. 1. Słodkówko. Żelazne strzemię. Fot. A. Janowski